

Socioekonomické aspekty výstavby a provozu velkých moderních větrných elektráren na Moravě

1. Úvod

V posledních letech se obyvatelé České republiky dozvídají o „boomu“ větrné energetiky na našem území. V tisku se píše o výstavbě větrných elektráren, jsou vedeny rozličné debaty. Ať již se jedná o živé besedy či diskuse psané, vždy, v případě tématu výstavby větrných elektráren, vznikají dva vyhraněné typy postojů zúčastněných (ve skutečnosti lze vymezit typy tři, třetím typem jsou lidé, kteří mají názor čistě neutrální a většinou v rámci diskuse tvoří nezúčastněnou složku společnosti). První skupinou lidí jsou ti, u nichž se větrné elektrárny těší zájmu a oblibě. V očích lidí druhé skupiny jsou naopak nežádoucím elementem. Zde si položíme otázku, která z těchto skupin má v postoji k VE pravdu? Lze definovat na základě určitých faktorů resp. výsledků jejich analýzy, jaký by měl být postoj obyvatel naší země k výstavbě VE? Rozhodnout, která strana má v takovém případě pravdu či jaký je ten správný postoj k větrným elektrárnám nelze a pokus o takový soud by ani nebyl vhodný, co ovšem lze, je dosáhnout poznání objektivních fakt, jaké postoje k VE mají obyvatelé obcí v nichž jsou VE v provozu. Zkušenosti těchto lidí lze považovat za nejcennější a relativně neobjektivnější informace, které lze získat. Především pak díky tomu, že nikdo jiný, nezná denní realitu s „větrníkem za obcí“ lépe než ti, v jejichž obcích jsou větrné elektrárny v provozu.

Problémem velmi rychlého rozvoje moderní větrné energetiky na našem území byla a doposud stále je nedostatečná informovanost veřejnosti. Vědecké práce, které by se zabývaly postoji obyvatel obcí v nichž byla plánována a posléze provedena výstavba VE, nebyly až doposud psány. Přáním autora tak bylo, s nezaujatým postojem vnést světlo do této tmavé uličky vědeckého prostoru a poskytnout veřejnosti objektivní informace o skutečných názorech obyvatel obcí, kde stojí moderní velké větrné elektrárny.

2. Metodika a vymezení zájmového území

Základním kamenem práce bylo dotazníkové šetření obyvatel, které se uskutečnilo v průběhu listopadu 2007 v obcích Pavlov (JI), Břežany (ZN), Dražany (PV), Protivanov (PV), Hraničné Petrovice (OC) a v části města Odry - Veselí (NJ). V době šetření se jednalo o jediné lokality na Moravě a ve Slezsku, v nichž stály moderní velké větrné elektrárny (podle kategorizace C. Endera, 2006) a zároveň plnily podmínku, že byly určitou dobu v provozu (min. 10 měsíců) a obyvatelé tak měli zkušenost s jejich provozem. Pro přesnost a vyšší názornost si uvedme, že v zájmových obcích se celková výška (stožár + poloměr rotoru) větrných elektráren pohybuje mezi 86 až 150 metry.

Respondenty byli obyvatelé obcí ve věku 20 a více let. Odpovídali na 32 převážně uzavřených otázek, které byly směřovány na zjištění postojů k větrným elektrárnám v období před výstavbou a v současnosti. Šetření se zúčastnilo celkem 325 respondentů. Poměr žen a mužů byl téměř stejný. Podíl dotázaných na počtu obyvatel nad 19 let tvořil v každé obci více jak 8,9 %

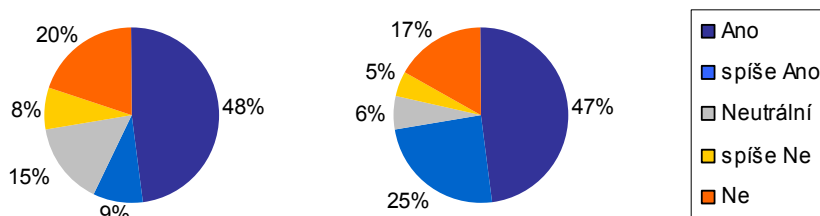

(odpovídá podílu respondentů v obci Břežany). Je tak zaručen dostatečně reprezentativní vzorek dané populace.

Pro možnost porovnání odpovědí obyvatel s reálnou situací, bylo potřeba znát odpovědi na faktické otázky (př. finanční částka kterou obec získává z provozu VE). Analýzu postojů a názorů obyvatel tak doplňují faktické informace od zastupitelů obcí, se kterými byl veden rozhovor. Analýza všech dat tak nabývá komplexního rozsahu a umožňuje čtenáři, aby sám zhodnotil, kde je ona hledaná „pravda“. Podrobnější popis metodiky je součástí práce.

3. Výsledky dotazníkového šetření

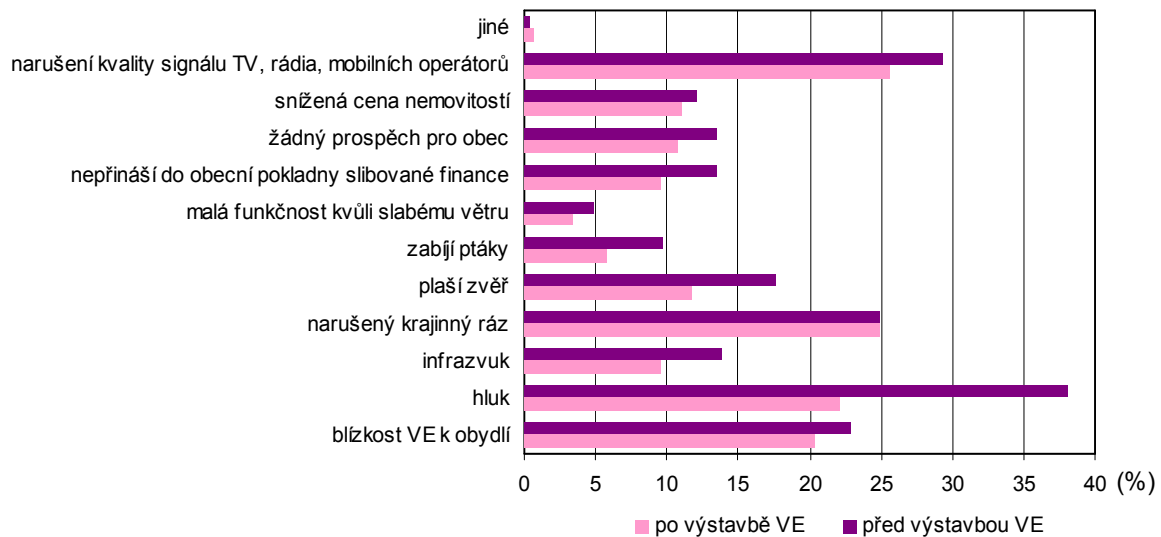
Za nejdůležitější výstup analýzy dotazníkového šetření lze pokládat postoj respondentů k výstavbě VE v čase jejího plánování a názor současný (po určité době jejího provozu). Obr. 1. ukazuje právě takovýto rozdíl v názorech respondentů v čase. Jedná se ovšem pouze o jednu konkrétní obec, v níž se mohou výsledky více či méně lišit od obcí ostatních. K dosažení větší objektivity, pro utvoření našeho pohledu, tak dále upřeme pozornost na analýzy celkové, tedy za všechny zkoumané obce dohromady.

Obr. 1. Vývoj postojů respondentů obce Břežany k větrným elektrárnám v čase
Poznámka: vlevo postoj respondentů k větrné elektrárně před výstavbou, vpravo po výstavbě

Souhrnné hodnoty ukazují, že v době plánování VE bylo „příznivců“ (ti kteří souhlasili nebo spíše souhlasili) výstavby 56,9 % respondentů, naopak „odpůrců“ (ti kteří nesouhlasili nebo spíše nesouhlasili) bylo 24,9 % všech dotázaných, ostatní byli neutrální. V retrospektivním rozhodování měli dotázaní stanovit současný postoj k VE po zkušenostech, které mají s jejím provozem, a zda by s výstavbou zpětně souhlasili. Celkem 64,9 % všech respondentů je nyní mezi „příznivci“ větrné elektrárny. Naopak „odpůrců“ je nyní 21,9 % všech dotázaných. Došlo tak k mírnému poklesu podílu „odpůrců“ a k výraznému nárůstu podílu „příznivců“, který je dán z části změnou názoru „neutrálních“ respondentů a z části změnou postoje určitého počtu dřívějších „odpůrců“.

Dalším úkolem práce, bylo zjistit, zda VE přinášejí obyvatelům obcí nějaké problémy a pokud ano, jaké procento dotázaných daný problém pociťuje. Obr. 2 uvádí porovnání postojů respondentů k autorem stanoveným faktorům v období před výstavbou (očekávání tzv. *expected image*) a v současnosti (zkušenost z provozem tzv. *actual image*). Z grafu lze vyčíst že, před výstavbou byly největší obavy z pohledu respondentů z emisí hluku z VE, z narušení signálu přijímačů, z narušení krajinného rázu a též z blízkosti VE vzhledem k obydlí. Tyto čtyři faktory byly v jiném pořadí považovány za problematické i po určité době provozu. S tím rozdílem, že největším problémem bylo narušení signálu přijímačů a na druhém místě bylo narušení krajinného rázu. Významným poznatkem je změna postojů respondentů vůči VE v čase. S výjimkou narušení krajinného rázu, došlo u všech ostatních problémů ke snížení podílu respondentů, kteří uvedli daný problém v dotazníku. Nejvýraznější pokles byl v případě obav z emisí hluku.

Obr. 2. Vývoj postojů respondentů v čase k problémům spojených s větrnou elektrárnou (expected image => actual image)

Skutečností kterou tento graf nezachycuje, je vztah mezi tím, zda daný respondent uvedl nějaký „problém“ (každý mohl uvést neomezený počet problémů) a faktem, jaký vyjádřil celkový postoj k VE.. Pokud bychom zjišťovali korelaci těchto dvou informací, zjistili bychom, že ne vždy, když respondent uvedl určitý problém, tak musel být právě „odpůrcem“ větrné elektrárny. Otázkou je pak váha v grafu zobrazovaných problémů, jsou opravdu tak závažné? Odpověď formulujme takto, maximální míra důležitosti daného problému (obr. 2) je taková jakou v procentech uvádí graf, avšak na základě občasného nesouladu dvou diskutovaných odpovědí, se můžeme domnívat, že z pohledu některých respondentů osob nejsou problémy tak závažné, neboť nebrání jejich kladnému postoji k větrné elektrárně.

Velmi zajímavou je analýza odpovědí na otázku, která zjišťovala postoj respondentů k další výstavbě větrných elektráren v katastru obce. Ze všech dotázaných 27,4 % již nechce žádnou další VE v katastru své obce. Naopak téměř polovina dotázaných je pro výstavbu dalších čtyř a více VE v katastru své obce. V případě této znalosti je ovšem nasnadě rozlišovat mezi jednotlivými lokalitami, neboť se liší nejen vzdáleností VE od obytné části obce ale také rozdílným počtem elektráren.

V přehledu mnoha výstupů bychom měli zmínit ještě několik, neméně zajímavých a poměrně důležitých závěrů.

- Ve fázi plánování je velmi významný přístup k obyvatelům a tak konání jakékoli přednášky v obci o záměru výstavby VE je nutností. Obce tuto záležitost řeší prostřednictvím komunikace na zasedání zastupitelstva obce. Z šetření vyplynulo, že v některých obcích bylo povědomí o konání takovéto přednášky vysoké, v jiných zase velmi nízké.
- Přesně 25 % všech dotázaných nevědělo předem ani orientačně, kde bude VE vystavěna.
- Problematika rozhodovacího procesu - pouze třetina všech dotázaných potvrdila, že měla možnost rozhodovat nějakým způsobem o výstavbě VE. Z nich se ovšem polovina hlasování neúčastnila.
- Největšími příznivci VE podle věku (před i zpětně) byli respondenti ve věku 20 – 29 let, z nichž pro výstavbu byl 63,9% podíl před a 75% podíl po výstavbě. Naopak největšími

odpůrci byli respondenti ve věku 40 – 49 a 50 - 59 let (cca 30 % z těchto věkových kategorií).

- Velmi palčivou je otázka financí spojených s VE. Absolutní neinformovanost dotázaných o výši finanční částky, kterou obec ročně dostává od majitele VE, považují za výrazný problém ve vztazích obyvatel - samospráva.
- Forma provozování VE, kdy jsou jejími akcionáři (mimo jiných) i obyvatelé obcí, nebyla dosud v žádné lokalitě v ČR zavedena. I přesto 17 % dotázaných o tomto systému financování někdy slyšelo. Zajímavé je, že 42,5 % všech respondentů by spíše a nebo určitě chtělo do provozu VE investovat.

4. Shrnutí

Autorova práce nepřináší konečný verdikt nad tématem výstavby větrných elektráren. Co ovšem poskytuje, je rozsáhlý soubor informací (resp. jejich analýz), poskytnutých lidmi, kteří mají s větrnými elektrárnami denní kontakt. Je tak pouze na čtenáři, aby si s jejich pomocí na tuto problematiku vytvořil vlastní názor.

Literatura

KUČERA, P. (2008): Socioekonomické aspekty výstavby a provozu moderních velkých větrných elektráren na Moravě. (Bakalářská práce) Brno: Masarykova univerzita, 69 s.